

LISÄÄ SUOMALAISTA KANSANOMAISTA VÄRIÄ PUKIMIIN

Tämä aika on otollinen kotiteollisuudelle, sillä kansanperinne, folklore, on suuressa suosiossa, ajateltakoon vain vaikkapa kansanmusiikin nousua. Tuskin on myöskään olemassa esimerkiksi muotia käsittelevää kirjoitusta, jossa ei puhuta folkloresta — jokin aika taaksepäin tosin vain muiden, eksoottisten maiden kansanperinteestä, mutta juuri nyt alkaa myös kansanomaisen suomalaisen pukeutuminen kiinnostaa. Siksi onkin syytä pysähtyä miettimään, puuttuuko kotiteollisuudestamme yleisesti ottaen jotakin olennaista. Pitääkö etsiä jo myynnissä olevien pyyhkeiden, saunatekstiilien, pikkuräänujen, poppanoiden, kuvakudosten yms. rinnalle jotakin uutta? Missä ovat esimerkiksi kansanomaiset puserot, liivit, suuret ja pienet laukut, vyöt, raitahameet, mekot jne? Koulujen, kurssien ja neuvonta-asemien työn tuloiksi niitä on jo nähty, mutta myyntiin saakka niitä ei liiemmälti ole riittänyt. Ne ovat jääneet vain pienen piirin käyttöön.

Meillä on hyviä esikuvia kansanomaisen malliston lähtökohdaksi, on museoiden kansanpuvut, joissa on värejä, raitoja, kuoseja ja kauniita yksityiskohtia, on karjalankirjontaa, punapöimintää, on kirjottujen peittojen aiheet, jotka sopinevat myös mainiosti suunnittelun lähtökohdaksi. Tosin suunnittelu ja tuotanto eivät kotiteollisuudessa käy yhtä nopeasti kuin esimerkiksi valmisvaateteollisuudessa, onhan kysymys suurelta osalta käsintehtyä työstä, mutta niin pitkään on jo totuttu näkemään ulkomaista folklorepukeutumista, että hyvällä syyllä voi jo odottaa suomalaisenkin ilmaantuvan katukuvaan.

Ehkä pelätään menekki vaikeuksia, mutta ostavathan suomalaiset turistit ulkomailtakin kansanomaisia käsinkirjottuja ja -kudottuja asusteita ja pukimia, kesäisin näkee usein mitä eksoottisimpaa vaatetusta. Eikö voisi olettaa, että he ostavat myös oman maan tuotteita, ja että esimerkiksi ulkomainen matkailija haluaa nimenomaan suomalaista eksotiikkaa.

Ehkä pelätään myyntivaikeuksia, nouseehan käsintehtyjen hinta suhteellisen korkeak-

si. Ei kaunista, kunnollista käsinkirjottua puseroa muidenkään maiden turistikeskuksista ilmaiseksi saa, hintansa on niilläkin.

Ehkä asian ydin onkin siinä, että suomalaiset mieluummin ostavat muualta syystä, että kauniisti kirjottu pusero Romaniasta tai Kanarian saarilta, kreikkalainen raanulaukku tai jopa intialainen paita kertovat asianomaisen käyneen oman maansa rajojen ulkopuolella, jopa hyvinkin kaukana.

Olipa miten oli, tosiasiaksi jää, että kansanperinteen pohjalta lähtenyt pukeutumisen kiinnostaa tällä hetkellä melkein kaikkia, Pariisin muotialongeista lähtien aina yksityiseen, pieneen ostajaan saakka. Tämä olisi kotiteollisuuden hyvä muistutus.

Onhan meillä arvokkaat kansallispuvut, mutta kuka uskaltaa tuottaa muuta suomalaista kotiteollista folkloremuotia myyntiin saakka? Joitakin näyttöjä tosin on jo olemassa, esimerkiksi Pohjois-Karjalan kotiteollisuusyhdistyksen neuvonta-asema Ilomantsissa valmistaa ja myy karjalaisen kansannaisen pukua. Se on yhtenäinen kokonaisuus kansallispuvun tapaan. Neuvonta-aseman hoitaja Aili Korhonen kertoo puvusta:

Karjalainen kansannaisen puku on ollut käytössä Vienanmereltä Laatokkaan ulottuvalla ortodoksisen väestön asuma-alueella ja myös Inkerissä. Eri seuduilla karjalaisten keskuudessa siitä käytetään nimityksiä: feresi, sferesi, kosto, venäläisperäisesti sarafaani ja Ilomantsin itäkylien mukaan siitša (Kansatieteellinen arkisto II ss. 230—233) sekä Kalevalan runossa XXIII:215 sutšuna. Karjalaisten joutuessa siirtymään pois kotiseudultaan ja sodan jälkeen vallinneen tarvikkeiden niukkuuden johdosta puvun käyttö jäi melkein unohtuksiin.

Kun rouva Irinja Nikkanen valmisti Ilomantsin Kalevaisille Naisille 1964. Runonlaulajan Pirtin vihkiäisjuhlaan parikymmentä karjalaisen kansannaisen pukua, voidaan siinä sanoa alkaneen puvun uuden arvostuksen. Vapaa, rikas värien ja kangaslaatuksen yhdistäminen viehättää nykyajankin ihmistä.

Puvun malli on melkein sama kaikkialla, vain yksityiskohdat ovat muotoutuneet eri paikkakuntien mukaan. Ensiksi puetaan päälle rätsinä, paitapusero, jossa on pöimintä pääntiessä ja kynnärpäihin ulottuvissa hioissa. Puseron päälle tulee olkainhame, siitša, jossa on runsaanlaisesti väljyyttä. Hameen väljyys kootaan vartalonmuokaiseksi vyötäröesiliinan avulla, jonka helmassa saattaa olla useita koristenauhoja tai kahdella puikolla neulottu harkkoreunainen pitsi.

Naineen naisen päähine on ollut tsäptšä, pieni päänmukainen lakki, joka on sidottu taakse kiinnitettyillä nauhoilla pään ympäri, nauhojen solmu eteen otsalle tai sorokka (suom. harakka), jonka sivusiivekkeet on solmittu taakse.

Tytöt ovat entisaikoina liikkuneet avopäin. Pään ympäri on sidottu "otsipaikaksi" kullittain nauhamaiseksi kierretty huivi tai palmikon päähän on kiinnitetty vapaana riippumaan useita silkkinauhoja.

Yksivärisen hameen kanssa on voitu käyttää raidallista tai kuviollista esiliinaa ja täplikstä tai muutoin pienikuvioista puseroa.

Suuri nelikulmainen villainen tai silkkinen hartiahuivi täydensi asua. Se on ollutkin menneiden aikojen toivottu lahjaesine.

Puvun kanssa on käytetty riippuvia korvakoruja, kaulassa helmiä tai riipuksia sekä myös rintasolkia.

KANSIKUVA

Pohjois-Karjalan kotiteollisuusyhdistyksen neuvonta-asemalla Ilomantsissa valmistettu karjalaisen kansannaisen puku, jonka olkainhame on yksivärinen. Neuvonta-asema ompelee myös pukuja, joissa hame on pienikukallista puuvillakangasta.

Lisätietoja puvusta saa osoitteella: Ilomantsin kotiteollisuusneuvonta-asema, Pirolan talo, 82900 Ilomantsi.